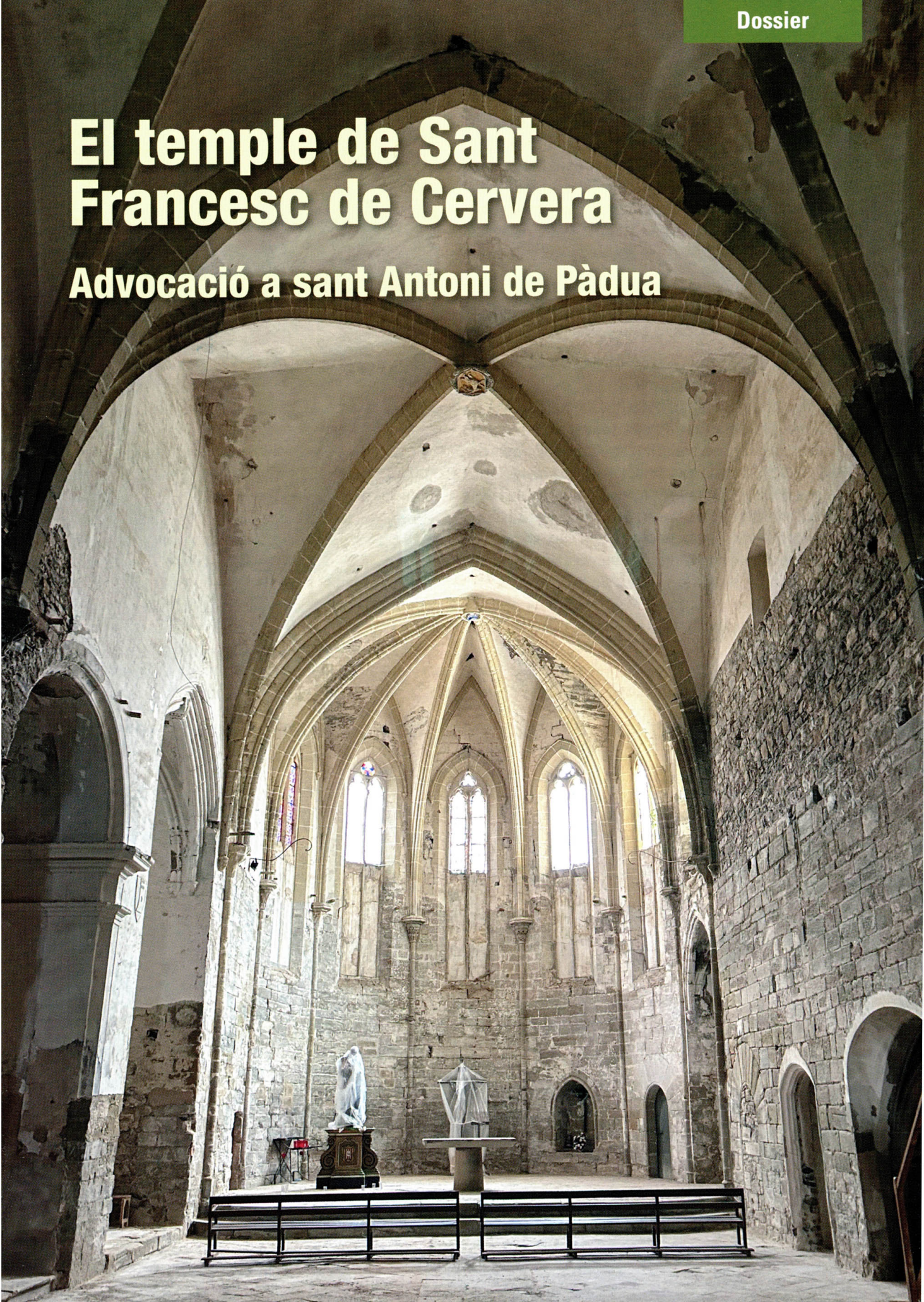

El temple de Sant Francesc de Cervera

Advocació a sant Antoni de Pàdua

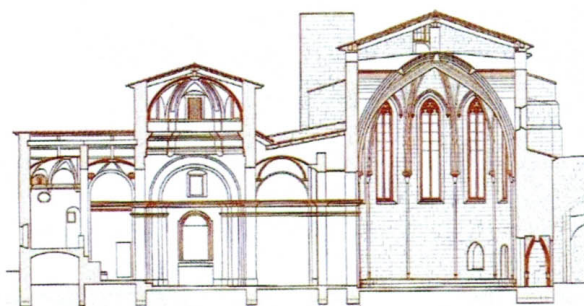

Associació d'Amics de Sant Francesc de Cervera

És una associació oberta que va néixer l'any 2023, concretament el dia 1 de setembre, amb la finalitat de protegir, reivindicar, recuperar, enriquir i promocionar l'església de Sant Francesc i el seu entorn. L'objectiu definitiu i fonamental és recuperar l'església de Sant Francesc, així com la part que sigui possible del convent i de la resta del conjunt monàstic.

L'Associació entén que per aconseguir-ho cal, en primer lloc, donar a conèixer l'església de Sant Francesc. I és que el fet particular del lloc on es troba, situada fora vila, en dificulta la seva coneixença.

L'església s'establí al costat de llevant, al peu del camí ral, a prop del portal de Sant Cristòfol de la muralla que tanca la població. Aquest indret de pas, format per una plana propera al riu d'Ondara, era el lloc adequat que proporcionava al convent el subministrament d'aigua per a les terres de conreu. El conjunt monàstic quedava allunyat de la vila i és precisament per això que ens cal donar-lo a conèixer. Aquest dossier a la revista **Segarra** és un mitjà idoni i una manera més de fer-ho, alhora que també ens permet donar a conèixer l'Associació.

Amics de Sant Francesc

FOTO: RAMON ALDOMA

Convent de Santa Maria de Jesús de la ciutat de Cervera

L'orde de Frares Menors és un dels tres ordes mendicants masculins de dret pontifici que avui constitueixen el primer orde de la família franciscana. L'orde va néixer el 1209, quan sant Francesc d'Assís va decidir presentar-lo a l'aprovació de l'Església. La seva regla monàstica va ser aprovada pel Papa Innocenci III, qui encarregà als frares la predicació penitencial. L'orde actual, que porta l'antic nom de Frares Menors, és el resultat de la unificació duta a terme pel papa Lleó XIII amb la butlla *Felicitate quadam*, el 4 d'octubre de 1897. Amb ella s'unificaven en un sol orde els Frares Menors Observants, els Frares Menors Reformats, els Frares Menors Recol·lectes i els Frares Menors Descalços. L'any 1235 consten ja a Cervera els framenors regentant la zona on es troben actualment l'església i el convent de Sant Francesc, dues cases de caritat per acollir els pobres de nit. L'any 1245, consta que el rei Jaume I dona als framenors un tros de terra anomenat les Planes per edificar un convent.

Com queda dit, els framenors comencen a edificar el convent i reben diversos donatius i altres deixes testamentàries per les obres a fer, com la de l'any 1225. Segons instrument notarial atorgat pel notari Joan Montaner, Joan Benplet fou el mestre d'obra i de fàbrica del convent.

Consta igualment que Joan Gelabert, senyor de Tudela i carlà de la vila d'Àger del bisbat d'Urgell, va donar la suma de 96 lliures catalanes, dos sous i quatre diners. Alhora cal esmentar les donacions de terrenys contin-

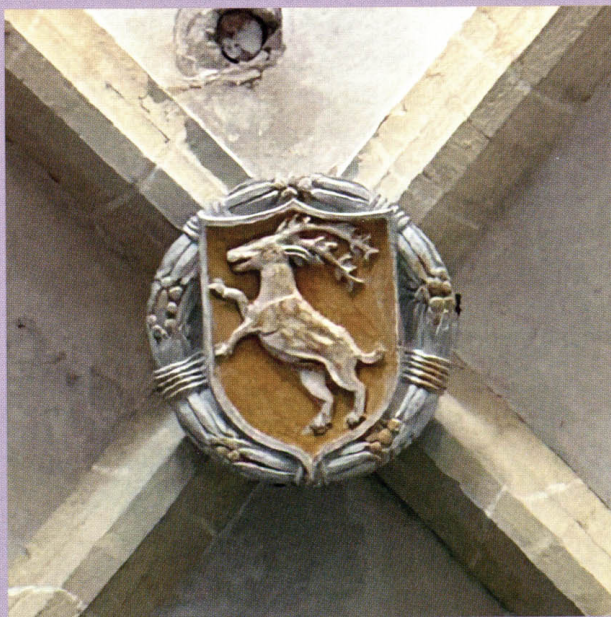
gues al nou convent. Entre els donants cal citar els monarques Jaume I i Alfons II d'Aragó. Fins i tot l'any 1246, l'arquebisbe de Tarragona, Pere de Albalade, va concedir llicència perquè per tot el Principat de Catalunya es poguessin demanar almoines per a la fàbrica del convent. Durant els anys 1305 i 1332, s'amplia el convent i es passa a un conjunt monàstic que es caracteritza per la seva senzillesa i austeritat.

L'any 1365, el rei Pere el Cerimoniós dona 800 sous barcelonesos per a la restauració del convent, i l'any 1389 l'edifici fa d'hospital per voluntat de Berenguer de Castelltort. Precisament trobem dins de l'església l'escut d'aquesta família, concretament en un pilar al costat de l'evangeli. Aquest escut és igual que l'escut dels Castelltort que trobem a la parròquia de Santa Maria.

L'any 1465, com a conseqüència de la Guerra Civil catalana en la qual el rei Joan II va iniciar una lluita contra la Generalitat per tal d'imposar la seva autoritat, es van fer enderrocar el convent i l'església de Sant Francesc, per tal que els enemics no trobessin cap aixopluc.

Per aquest motiu, per quedar-se el convent en ruïna, els frares es van traslladar a l'edifici de l'antic hospital, on ara hi ha el Casal Parroquial, i hi van romandre sense tornar al convent. Malgrat el propòsit d'enderrocar el convent, els soldats del rei no van aconseguir ensorrar el presbiteri, que és conserva original malgrat algunes intervencions posteriors de conservació.

L'any 1517 s'hi establiren els franciscans observants. L'any 1665 el convent acull la celebració del capítol provincial que elegí provincial fra Rafael Gibert, i l'any 1717, amb l'establiment de la Universitat a Cervera, es crea la càtedra d'escotisme, la qual fou assignada als frares del convent.

L'any 1821 es declara suprimida la comunitat i l'any 1835 es tanca el convent.

L'any 1849 surt a subhasta el convent juntament amb l'església i l'hort, i l'any 1882, amb motiu de l'any del centenari del naixement de sant Francesc, els Terciari organitzen una peregrinació al convent. Finalment, el convent, en mans privades, s'usa com a farinera i granja, i el desús ha portat a un deteriorament ruïnós d'aquest. En l'actualitat es manté cada any la missa a sant Antoni de Pàdua, el dia 13 de juny.

Fundació del convent pel mateix sant Francesc d'Assís

Malgrat que des dels seus orígens es descriu com el convent de Santa Maria de Jesús, va passar a ser conegut i a denominar-se definitivament convent de Sant Francesc, fonamentalment pel fet que va ser el mateix sant Francesc qui, com ens diu la història, va fundar i posar la primera pedra del convent durant el seu pas per Cervera. Resten a l'església vestigis de la seva denominació original de Santa Maria de Jesús, com la fornícula damunt de la porta principal de l'església, on hi havia la imatge de la Mare de Déu, o l'anagrama de Jesús que es troba d'amunt del balcó que tal vegada es troba sobre una de les portes d'entrada al convent.

Sigui com sigui, ens diu la tradició que en un dels seus viatges apostòlics, sant Francesc va passar per Cervera i va fundar el convent. Concretament queden aquest fets documentats en el llibre escrit pel reverend pare fra Jaume Coll de l'any 1738, on a propòsit de la fundació de l'anomenat Convent de Santa Maria de Jesús de la ciutat de Cervera, esmenta que Sant Francesc va estar a Cervera l'any 1211.

En el llibre referit s'hi argumenta, com a pretensió d'aquesta fundació pel mateix sant Francesc, que una butlla que va expedir el papa Alexandre VI l'any 1496,

que atenia una petició dels ciutadans de Cervera per tal que fos reedificat el convent per la seva ruïna que va tenir lloc l'any 1460, concedeix als pares Observants que reedifiquin aquell convent, que per la seva antiguitat i per proves de diverses escriptures va fundar el mateix sant Francesc, i que va ser el sant qui va posar la primera pedra. Les obres de reedificació van començar concretament l'any 1516, quan Bartomeu Perpinyà comença l'edificació del que havia estat el convent dels claustrals, anomenat també llavors de Santa Maria de Jesús.

Malgrat tot, alguns estudiosos d'èpoques passades, com el pare Uvadingo, desmenteixen que sant Francesc en fos el fundador, si bé en fonamentats arguments citats en l'obra referida, es procedeix a desmuntar la tesi de d'Uvadingo. Tanmateix, el doctor Giscafne, en el seu llibre sobre el Santíssim Misteri de Cervera, afirma que va ser sant Francesc el fundador del convent. Malgrat tot, definitivament i d'acord amb el que ens diu mossèn Arques, un error en la lectura de l'any d'un document (no pas de l'any 1226 sinó realment de l'any 1526) fa pensar definitivament que manquen arguments per seguir la tradició que va ser sant Francesc qui va fundar el convent de Cervera.

La capella i l'advocació a sant Antoni de Pàdua

Es tracta d'una capella lateral situada al costat de l'evangeli. És la més gran de totes les capelles de l'església i sens dubte la més popular. La devoció dels veïns del barri i la d'uns cerverins en particular, així com la del gremi dels paletes, ha estat decisiva i, alhora, pot ser l'únic vincle que hi ha hagut entre Cervera i l'església de Sant Francesc, i ben segur que aquesta devoció ha fet possible no solament el coneixement de l'església sinó també evitar completament el seu descuit i el seu grau de deteriorament. De no ser-hi, i de no haver-se realitzat intervencions i obres d'urgència tal com s'han fet, la seva desaparició per deteriorament i desgast constant hagués estat total i definitiva.

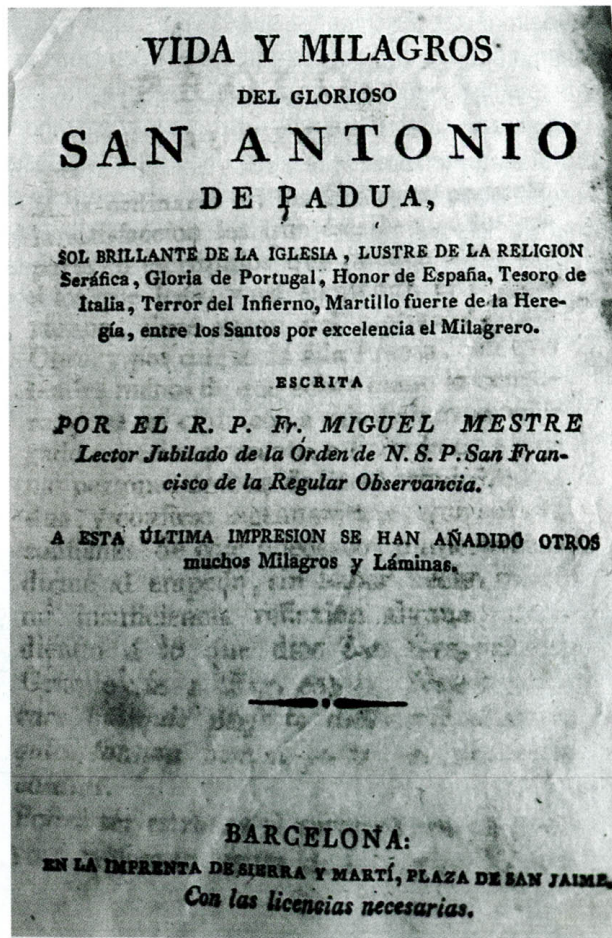
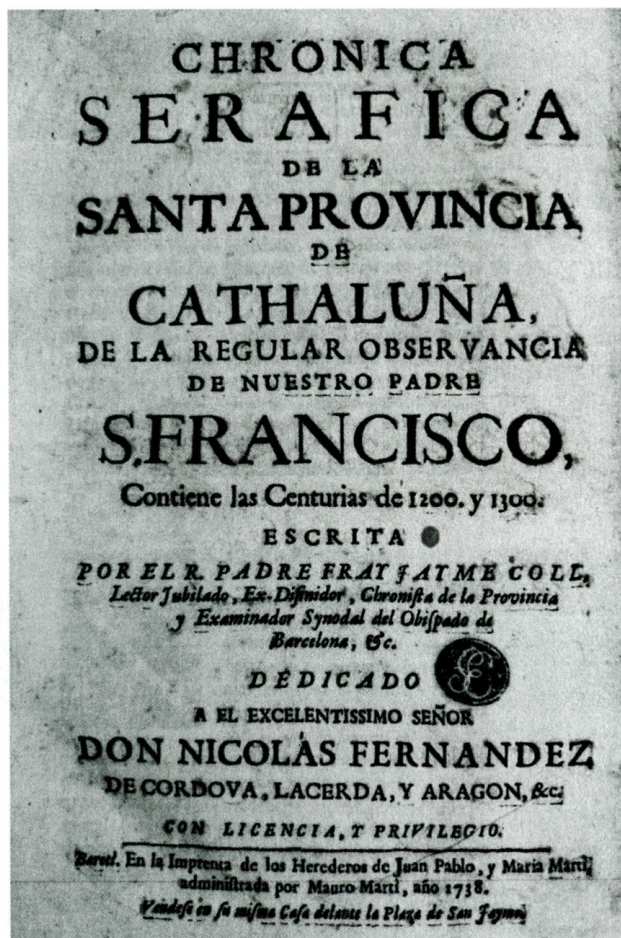
La capella fou construïda durant el primer terç del segle XVIII. És de creu llatina, amb cúpula. Les seves mesures són de 15,70 m de llarg per 4 metres d'ample. Té un cambril amb escales a una banda i l'altra, per on es puja a adorar sant Antoni. Originàriament hi havia una imatge del sant de fusta policromada, d'uns 1,40 m

d'altura, que datava de la primera meitat del segle XVI. Actualment no hi ha cap imatge perquè l'estat de la capella és perillós pel seu enrunament i calen intervencions urgents per evitar-lo.

La devoció a sant Antoni és tradicional amb la celebració de missa el 13 de juny de cada any, si bé la seva especial devoció es professa ja des de l'any 1673, on tingué lloc un primer miracle el qual es descriu en el llibre *Chronica serafica de la santa província de Cathaluña*, edició de l'any 1738, on el frare Joseph Damasco va ser curat d'una paràlisi que sofria a les cames que li impedia caminar. Igualment va tenir ressò un altre prodigi consistent en el fet que dues cerverines, que estaven a l'església pregant, van veure com la imatge del sant va sortir del seu lloc, va donar dues voltes a l'aire i va passar per sobre d'un santcris que estava sobre l'altar de la capella, i la imatge del sant va quedar estirada al terra de la capella, sense cap deteriorament ni trencadissa.

De fet, hi ha tot un seguit de cròniques recollides en di-

versos llibres on es descriuen multitud de miracles obrats en aquesta capella de Sant Antoni de Pàdua del convent de Sant Francesc, de tanta devoció per als cerverins.

Sigui com sigui, la devoció al sant continua i com queda dit, cada any se celebra la festa de Sant Antoni de Pàdua amb missa, esmorzar i altres actes.

Arquitectura, projecte de restauració i accions a realitzar

L'arquitecte Enric Solsona ha fet un estudi detalladíssim. El conjunt arquitectònic, ens diu, està format per l'església, amb l'absis orientat a llevant i el claustre, que completa la unitat monàstica, construït sobre la façana meridional de l'església. Al costat d'aquest edifici s'ordenen els diferents espais que completaven les propietats i dependències del convent, com l'hort, conreus i el cementiri.

L'Enric, com deia, ha elaborat un exhaustiu projecte de restauració del temple després de fer un elaboradíssim estudi historicoarquitectònic, que hauria de servir de base pel que és el principal objecte de l'Associació d'Amics de Sant Francesc: la seva restauració.

Actualment, atenent l'incansable neguit d'alguns membres de l'Associació, s'ha fet una reunió amb la Directora General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya,

juntament amb el delegat de Cultura a Lleida i el paer en cap de Cervera, amb l'assistència de regidors tècnics de la Generalitat juntament amb Carles Freixes, delegat de Patrimoni del bisbat de Solsona. En aquesta reunió,

tal i com ens va explicar detalladament el membre de l'Associació, Ramon Gené, s'exposa tant la importància del conjunt monumental, i en particular de l'església, com la necessitat urgent de dur a terme una restauració, almenys de la teulada de la capella de Sant Antoni de Pàdua, segons el projecte de l'arquitecte Enric Solsona. Ressalta Ramon Gené l'interès que mostraren els assistents en el projecte, i destaca especialment l'avantatge de l'assistència esmentada de Carles Freixes, donada la relació que té amb Cervera i la bona entesa que hi ha. Es van explicar les diferents vies de finançament i convocatòries públiques previstes, alhora que es va quedar amb el compromís de transmetre el projecte a la Direcció de Patrimoni per tal de fer els ajustos precisos i que calguin amb temps suficient, abans de la convocatòria oficial, per tal d'obtenir els ajuts necessaris i escaients tenint en compte els cost total de l'actuació.

Tot doncs està encaminat. Fa falta finançament per restaurar l'església de Sant Francesc, i esforç i voluntat per aconseguir-ho. Sant Francesc forma part del patrimoni històric cerverí i com a tal no es pot perdre, no

el podem deixar descuidat ja que la ruïna total podria ser imminent. Per això calen aquestes intervencions urgents mínimes com a primer pas, per poder seguir amb la recuperació total del temple i preservar el patrimoni cultural i arquitectònic de la ciutat. Afegir que l'església és propietat de la parròquia de Cervera, que pertany al bisbat de Solsona, i que el bisbat està obert a buscar fórmules de col·laboració. Tanmateix, un cop recuperada després de la restauració, es podria pensar per a usos de caire cultural, museístic, social, d'esbarjo i altres, i sempre sense descuidar el caràcter religiós i la tipologia de l'edifici per reafirmar el compromís de l'església amb la comunitat i la cultura.

Sant Francesc és, doncs, un testimoni viu de la història de Cervera, un lloc on s'han unit generacions i un símbol de la ciutat.

Des de l'Associació d'Amics de Sant Francesc entenem que la restauració del temple és fonamental per preservar el nostre llegat i transmetre'l a les futures generacions cerverines. És una responsabilitat col·lectiva que ens crida a actuar urgentment, i és per això que us convidem a formar part d'aquest projecte transcendental. La vostra contribució, sigui quina sigui, és essencial. Junts podem assegurar que la bellesa i l'esperit del temple de Sant Francesc perdurin.

